

ЗАМАН

Газета издаётся на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: gazeta.zamankbr.ru

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Парламент

КъМР-ни Парламентини жаз сессиясыны биринчи жыйылыуунда законла чыгарыучу органга кирмеген политика партияланы келечилери республикада демография болумну игилендириуну амалларын кёргозгендиге. Кенгешни спикер Татьяна Егорова бардырганды.

Демография халны игилендириуну эм башха салып

Биринчиден, сёз кадрланы юсюнден барганды. Депутат **Борис Паштов** Култура, граждан обществону айнытыу эм информация политика жаны бла комитетни башчысыны күүлугундан эркин этилгени белгиле болганды. Контроль эм регламент жаны бла комитетни таматасы **Кансаланы Еленаны** айтханына кёре, ол оную Борис Султановични тилеги бла этилгенди.

-Былайда ангылатыргы тийишлиди. Аны депутат полномочиялары тохтатылмайдыла. Ол мындан ары да КПРФ-ни фракциясына башчылык этерикди, дегенди ол.

Законлагыа - тюзетиуле

Ол кюн депутатла бир неча республикалы законну тинтип, кыбыл кёргендиге. Ол санда

«Производству эм потребленияны квалган квалганларыны юсюден» законну проекти эки окулууда кыбыл этилгенди. Аграр соруула, табийгъатны хайырлануу, экология эм тегерекдеги кудуретни саклау жаны бла комитетни башчысы **Артур Текушевни** ангылатханына кёре, ол федерал излемлеге келишдирилгенди.

Анга кёре, РФ-ни субъектине власть органдарыны коммунал квалган-квалганланы жарашдырууну жер-жерли схемаларын хазырау жаны бла полномочиялары кетериледиле. Андан сора да, багушуну жарашдыруу бла байламлы бир низам кийириледи. «Аны бла бирге регионлагыа кеслерини онглагына кёре жорукъла тохташдырыргыа эркинлик

берилгенди», - дегенди депутат.

«КъМР-де Акъылбалык болмагъанланы ишлери жаны бла комиссияланы эм аланы эркинликлерин кыоруулауу эмда жер-жерли самоуправление органлагыа акъылбалык болмагъанланы ишлери жаны бла комиссияланы кырауу эм аланы эркинликлерин кыоруулауу жаны бла бир-бир кырал полномочиялары беруюну юсюнден» республикалы законну 2-чи эм 15-чи статьяларына тюрлениуе да, эки окулууда сюзюлуп, кыбыл кёриулгендиге.

КъМР-ни жарыкъландыруу, илму эм жаш тёлуюну ишлери жаны бла министрине күүлугун толтургъан **Ауэс Кумыковну** ангылатханына кёре, ол федерал

законлагыа кийирилген тюрлениулеге келишдирилгенди. Сёз полномочияланы юлешуюну юсюнден барады.

«Билим бериуну юсюнден» законну 5-чи эм 6-чы статьялары да тюрлендирилгендиге. Билим бериу, илму эм жаш тёлуюну ишлери жаны бла комитетни башчысы **Нина Емузованы** айтханына кёре, КъМР-ни Правительствоосуна школгыа дерби билим бериуну регион информация системасын кырауу жаны бла полномочияла бериледиле.

Депутатла «КъМР-де маданиятда чыгармачылык бла кюрешленени эм чыгармачылык союзланы» юслеринден республикалы законнга эмда КъМР-ни Административ буюкълукъланы кодексине тюрлениулеге да кырагандыла.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Правительство

Жер бёлюмле, жолла, социал жумушла — бары да кёз туурага

Къабарты-Малкъарны Правительствоосуна башчысы Мусукланы Алий тюнене бардыргъан жыйылыуда жыйырма бегимни проектлерине кыралганды. Кенгеште министрстволаны бла ведомстволаны эмда жер-жерли администрацияланы таматалары эмда келечилери кытышхандыла.

Сюзюуге чыгарылган проектлени ичинде жерле, социальный жумушла, жолла, транспорт, саулык саклау эм башха сферала бла байламлы бар эдиле. Аланы барына да болжалларын, башха аберилерин тюрлендирирге оную этилмей, тийишсича кыралганды.

Биринчиден, Прохладна районда промышленность категориягыа кирген талай гектарлык жер участканы кир-кипчик жыргыа жараулууга кечюрюрге дегендиге. Республиканы жер эмда ырыскы бла байламлы халла министри **Аслан Тохов** айтханына кёре, ол алгын да анга ушаш жумушлада (промышленность производстволандан квалган-квалганланы жыйыуда) хайырланылып турганды. Энди уа ары иели юйледен кир-кипчик ташыллыкды.

Министр дагыда Нальчикде Ленин эмда Толстой атлы проспектлени мюйюшюнде мекамладан биринде талай жамуат организациягыа отуула хакъсыз хайырланыгъа бериллигин туура этгенди. Аланы санында КъМР-ни комсомолну ветеранларыны Совети эм Сауутланган кючлени бла правону кыоруулауу органланы пенсиячыларыны организациясы киредиле. Сёз ючюн, алагыа ол отуула алгын юч жылгыа ортакгыа берилуючу эдиле.

Транспорт эмда жол мюлк министри **Аслан Дышек** республиканы Жол фондуу быйылгы кыоранчаларыны ёлчеме 2,993 миллиард сомгыа жетгени билдиргенди. Андан 465 миллион сом федерал бюджетден бёлнюрюргөн да айтханды.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Ахшы хапар

Гёжефибиз Европаны чемпионатына кыатышырыкды

Бу конгледе Будапештден ахшы хапар келгенди. Бизин фахмулу гёжефибиз Мусукланы Исмайыл Венгрияны жыйымдык командасыны санында 65 килограммгыа дерби ауурлык категорияда Европаны чемпионатына кыатышырыкды.

Эсигизге салайык, эришуле 10 февральда Италияны ара шахары Римде башланырыкды.

Ары дуняда бек кючлюле жыйыллыкдыла. Нек дегенде жай Олимпиада оюнланы аллында бу бек магъаналы эришуледен бириди. Исмайыл анга кыатышыргыа эркинликни кюз артында окуна алганды эм майдал ючюн кыаты кюреширин айтханды.

ТАППАСХАНЛАНЫ
Аминат.

ПРИЁМ

Хабазчыла керекли проблемаланы кётюргендиге

РФ-ни Кырал Думасыны депутаты **Ирина Марьяш** регион ыйык проектни чеклерине Зольск районда болганды. Ол Хабазда жашагъанланы тилеклерине бла тарыгуларына тынгылаганды эмда «Единая Россия» партияны келечилери бла тюбешгенди.

Приёмгыа уа районну администрациясыны башчысы орунбасары **И. Докшоков**, партияны жер-жерли бёлуюну толтуруучу секретары **Х. Гонгапашев**, эли башчысы **Тюбейланы Марина** да кыатышхандыла.

Хабазчыланы депутатха соруулары кеп болгандыла. Кеслерини жарсыу-

ларын билдиргенлери бла бирге элчиле жамуатны саулай кыайгыртхан соруулары да бергендиге. Ол санда Физкультура-саулык саклау комплекс ишлетирге, Маданият

юйну тынгылы жангыртыргыа, кыбырлагыа кёпуюно тапландырыргыа кереклисин айтхандыла. Битеу белгиле этилген комчиликке сюзюлуп, жууапла бериллидикле,

алагыа кёре депутат эсгертиуле да хазырланылыкдыла.

Партияны келечилери бла тюбешюде «Единая Россиягыа» салынган борчла сюзюлгендиге, ол санда биригму проектлени жашауда бардыруу бла байламлы. Ирина Марьяш жыйылганлагыа федерал излемлени да ангылатханды, инсанла, «Единая Россияны» жер-жерли бёлуюму бла байламлыкъланы кючлюно сорууларын да кётюргенди.

Амина ШОКУЕВА.

Зольск районну жер-жерли администрациясыны пресс-службасы.

Демография халны игилендириуню эм башха салып

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

КЪМР-ни Парламенти РФ-ни Президенти Федерал Жыйылыуыга Посланиясында белгиленген борчланы тамамлауу планын хазырлаганды. Кансаланы Еленаны айтханына кере, анга кеслерини предложенияларын битеу комитетле да кёргозтгендиле.

Алай бла кыралны башчысы салган борчланы тамамлауу чеклеринде 7 законну жарашдырырга белгиленеди. Контроль-аналитика жумушла да асламдыла: аланы саны отузга жетеди. Депутатла парламент тынгылаула, «правительстволу сагъ-атла», «тёгерек столла», семинарла комитетлени кенгертилген жыйылыуларын бардырылгыдыла.

Оюмларын ачыкыктарга - толугу эркиндик

Ызы бла КЪМР-ни Парламентине кирмеген политика партиялары келечилени сёлешгендиле. Бу жол жыйылыуыга алты партияны оюучусу кытышхандыла.

Татьяна Егорованы айтханына кере, «Политика партиялары юслеринден» федерал законга, КЪМР-ни Парламентини Регламентине тийишлиликте да законла чыгарыуучу баш органга кирмеген партияла, жылны алдында биринчи жыйылыуыга кытышып, республиканы жамауат жашаууна,

социал-экономикасын айнытууга кез кырамларын белгили этерге эркиндиле. Быйыл а президиум демографияны сорууларын сюзерге оюулашханды.

- Биз жыйылыуыга кытышырга чакырыуну битеу политика партияла бергенбиз, аланы республикада бёлумлери болганларына бла кыалганларына да кырамай, - деп чертгенди Татьяна Борисовна.

Алай бла депутатла кеслерини предложенияларын «Яблоко» демократия партияны республикада бёлумно башчысы Кючмезланы Хаким, «Россейни халк-патриот партиясы - власть халкыга» партияны башчысы орунбасары Игорь Гундаров, «Пенсиячылары сөейли партиясы - социал тенглик ючюн» партияны ара советини секретары Игорь Иванов, «Граждан платформаны» КЪМР-де регион политкомитетини секретары Аслан Афаунов, «Партия Ростаны» регион бёлумно башчысы Роберт Шогенов кёргозтгендиле. Кенгешге «Уруунуу союзу» битеуроссей политика партияны КЪМР-де бёлумно таматасы Александр Лавров да кытышханды, алай ол доклад этмегенди.

Партиялары келечилери Россейде, Кавказда, энчи Къабарты-Малкварда да демографияны игилендириуге кыаллай чырмаула болганларын,

аланы кетериуну жолларын белгиленгендиле. Хар биригуну да кеслерини программалары бардыла, алай алада барысында адамны ырахматлы жашауун жалчытуу баш борчка салынганды. Анга жетишир ючюн а кыралда экономиканы, саулук саклаууну, социальный политиканы игилендирирге кереклиси белгиленгенди.

Сёлешгенле кыралда урунурга жаралуу жыл санда инсанла аслам ауушханларына да жарысхандыла. Сёзге, республикада жюрек-кыан тамыр ауруула кенг жайылыпдыла, андан кыйналганланы арасында жаш адамла да кёпдоло. Андан сора да, аварияла асламдыла, алада да жаш адамла жоюладыла, деп белгиленгендиле докладчыла. Сёз миграцияны юсюнден да барганды.

Партияны келечилери Шимал-Кавказ федерал округну субъектлерини съездлерин кырап, демографияны айнытууда чырмаулары сюзерге, анда этилген эсгертиуге таянып, законодательный база кыуаррга болугун да айтхандыла.

Ахырында Татьяна Егорова жыйылыуда этилген предложенияла жыйышдырылып, тынгылы сюзюлюклерин, жууапла, эсгертиуге хазырланыллыклары билдиргенди.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Жер бёлумле, жолла, социал жумушла — бары да кез туурада

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

КЪМР-ни Правительствосу «Шимал Кавказы пассажирлени шахарлары арасында ташуу компаниясы» акционер общество бла этерик келишимге кере бюгонден башлап Нальчикден Минеральные Воды шахарга кюндюз сагъат онекиледе барган электриканы тохтатырга умут барды. Бегимни проектин хазыраганла аны сылтауун пассажирлени саны аз болганында кёргозтедиле, ол кеси да республиканы бюджетине 6,5-7 миллион сом аярга амал берликди, дейдиле. Электриканы орунуна уа эки шахарны арасында жюрюген марш-

рут автобусланы хайырланьрга боллукду. Энтта да эки маршрут а - Нальчик-Прохладный эмда Минеральные Воды - Беслан алгынча ишлеп турлукдула.

Кенгешде дагыда Къабарты-Малкварда паллиатив медицина болушук беруу системаны 2020-2024 жылланы чеклеринде айнытуу, сора дагыда жамауатны саулугун кючлендириу программаланы, акылбалык болмаганланы ишлери эмда аланы эркиндиклерин кыоруулау комиссионны кыауумун кыурауну юсюнден сёлешингенди. Школлада эмда ары дери билим беруу организациялада сакъат

сабийлени тийишлисича окутурга онгла кыуаррача жер-жерли бюджетлеге субсидияла жибериллигин, жай кезиуде сабийлени стационар лагерьде солтурга тогузу миллион сом бёлунюрюгон да айтхандыла.

Ахырында республиканы Правительствосу бла РФ-ни МЧС-ни граждан кыоруулауу эмда кыйын болумланы проблемалары жаны бла Битеуроссей илму-излем институту бла келишим бегитиллигин дурус кёргендиле. Саулай айтханда, кёргозюлген проектлени бары да кыабыл этилгендиле.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

Документле

Паштов Борис Султановични Къабарты-Малквар Республиканы Парламентини Култура, граждан обществовну айнытуу эмда информация политика жаны бла комитетини председателини кыуллугундан эркин этиуну юсюнден

Къабарты-Малквар

Республиканы Парламентини

БЕГИМИ

Къабарты-Малквар Республиканы Парламентини Регламентини 22-чи статьясыны 3-чо кесегини 1-чи пунктуна тийишлиликте Къабарты-Малквар Республиканы Парламентини бегим этеди:

1. Паштов Борис Султановични кесини тилеги бла Къабарты-Малквар Республиканы Парламентини Култура, граждан обществовну айнытуу эмда информация политика жаны бла комитетини председателини кыуллугундан 2020 жылны 1 февралындан эркин этерге.

2. Бу Бегим кыабыл кёрюлген кюнден башлап кючонне киреди.

Къабарты-Малквар Республиканы Парламентини Председатели Т.ЕГОРОВА

Нальчик шахар, 2020 жылны 30 январы, №99-П-П

Кенгеш

Планы жаратхандыла

Кёп болмай Нальчик шахар округну администрациясында быйыл халккы санын жазыуу жумушуна битеуроссей хазырлануу бла байламлы ишчи комиссия биринчи кере жыйылганды. Аны ишине шахарны мэрини орунбасары Анатолий Тонконог, Шимал Кавказстатны таматасыны орунбасары Аурика Гаштова, кырал статистика бёлумно таматасыны орунбасары Марианна Маламузова, эллени таматалары эм башхала кытышхандыла.

Жыйылыуу ача, Аурика Абдулова бу магъаналы иш тийишли халда ёдюрюлюр ючюн кыаллай мадарла этилгенлерини юсюнден толу хазырлаганды. Ол санда жер-жерли органланы да борчларын белгиленгенди. Быйыл цифралы технологияла кенг хайырланыллыклары, ол себепден респондентле gosuslugi.ru порталда

бла «Госуслуги» мобил кыошакъда кеслерини юслеринден жазаллыклары да айтханды.

Кенгешде этилген эсгертиуге да тергелип, комиссия Нальчик шахар округда переписны бардырыуу планын кыабыл кёргенди. Аны бла бирге эллени таматаларына орамланы атлары, юйлени, фатарланы номерлери жазылганларына келишгенлерине бла кыалганларына эс бурурга буюрулганды.

Эсге сала айтсакъ, халккы санын жазыуу быйыл 1 октябрьде башланырыкды эм сау айны барлыкды.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

Мадарла

Илмуга сейирлерин кыозгарча

В.М.Коков атлы Къабарты-Малквар кырал аграр университетде «Илмуну ыйгыны» чеклеринде тюрю-тюрю илму-практика ишле ётерикдиле. Ол санда студентлеге бла тамата класслада

окуганлага тийишли специализирлени кыатышулары бла семинарла, конференцияла, конкурсла, мастер-классла бардырылгыдыла.

Битеу бу ишле вузда окугъ-

анланы бла школчулары билимлерин ёсдюрюр, аланы илмуга сейирлерин кыозгар эмда кеслери алларына тинтиуге бардырырга юйретир муратда кыураладыла.

ЖАМАУАТ ПАЛАТА

Конституцияга кёргюзтүлгөн тюзетиуленни сюзгендиле, кеслерини предложенияларын да бергендиле

КЪМР-ни Жамауат палата-сында бардырылган тын-гылаулада РФ-ни Президенти Федерал Жыйылыууга Посланиясы эмда анга кёре Россейни Конституциясына хазырланган тюрлениуле сюзолгондиле. Тюзетиуле палатаны башчысы **Хазратали Бердов** бардырганды. Анга Парламентни спикерини орунбасары **Жанатайлы Салим**, КЪМР-ни Башчысыны Администрациясыны ич политика жаны бла управлениасыны начальниги **Артём Кажеев**, РФ-ни Жамауат палатасыны келечиси **Заурби Нахушев**, КЪМР-ни Жамауат палатасыны башчысыны орунбасарлары **Атталаны Жамал** бла **Людмила Федченко** кыатышандыла. Анга толтуруучу власть органдарыны келечилери да чакырылгандыла.

РФ-ни Конституциясына кёргюзтүлгөн тюзетиуле, алагыа бюгонлюкде кыаллай эсгертиуле этилгенлери бла жыйылганланы Жамауат палатаны келечиси **Хаути Сохроков** шагърей этгенди. Ол кыралны баш документине предложенияла хазырлау жаны бла ишчи кыауумну келечиси болганын белгилерчады. Анга кыралны битеу субъектлеринден да 75 адам киреди. Ол санда юристле да асламдыла.

- Биринчи жыйылынууу РФ-ни Президенти **Владимир Путин** кеси бардырганды. Ол тюзетиуленни маганаларын аныглатханды, алыны не мурат бла кийиргенин да айтханды. Кыралны башчысы бу жаңгычыкылыны юслеринден адамланы оюмларын билдирге кереклисин энчи белгилеген-

ди. Аны себепли ишчи кыауум, регионлада болуп, жамауат бла тубешиди, алыны оюмларына, предложенияларына тынгылайды.

Ма бу кюнледе биз Краснодар крайда болгъанбыз. Кертисин айтханда, адамланы жаңгычылыкъга сейирлери уллуду, анга тюзетиуленни,

юлдюле. «Бу башламчылыкъ-лагыа уа жамауатны асламы бюсюрегенди. Алай регионлада тубешиулеге уа кыулукъчуланы юйюрлерине да аллай чекле салыргыа кереклиси айтылганды», деп кыохшанды докладчы. РФ-ни Президентине кандидатны да тыш кыралны инсанлыгы болмазгыа, ол

кёргенден сора салганы да кийириледи.

Хаути Сохроков башха жаңгычыкылыны юслеринден да айтханды. Ол, жыйылгандыла оюмларын айтырларына ышанганын белгилеп, битеу предложенияла жыйышдырылып, ишчи кыауумга кёргюзтүлуклерин айтханды.

Быллай излемни судьялагыа да салыргыа керекди, деп да кыохшандыла.

Конституцияга «жамауат власть» деген аныглам кийириледи, алай ол бир жерде да шарт аныглатылмайды. Бу кемчиликни кетериге кереклисине эс бургандыла докладчыла. Ахыр кезиде властын бла жамауатны аралары кенг болганды, аны кысыхартыр ючюн а, адамланы айырыулагыа сейирлерин кыозгартыа, кыол кётюрюлеге кыатышыргыа кёллендируучу мадарларын излерге кереклиси да белгиленгенди. Конституцияда халкыга урунуу эркинликке берилгенлерин эсгертип, бу жорукъ кыагытда жазылып кыалмай, шарт толтурулурча мадарла излерге да чакырылганды.

РФ-ни Президентини Федерал Жыйылыууга Посланиясында белгиленген борчла да сюзолгондиле. Ала бла жыйылганданы Жамауат палатаны Аппаратыны башчысыны орунбасары **Людмила Маирова** шагърей этгенди. Ол кыолайлыкълары жашау этерге онг берлик ахчаны эм аз ёлчемини эки кыатысына жетмегенлеге кырал болушлукъ этилгенин, аналкык капиталны ахчасына ким тийишли болганыны юслеринден айтханды. Пенсия бла жалчытуу системага кыаллай тюзетиуле белгиленгенлерин да билдиргенди.

Хазратали Бердов, сёлешгенлеге тынгылап, битеу оюмла жыйышдырылыкъларын чертгенди. Алай алагыа дагыда кыохаргыа сойгенле палатагыа электрон почта бла жиберирге боллукъдула, дегенди.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

тюрлениуленни кёргюзтүлгөн кёпдюле, -дегенди Хаути Хазретович.

Россейни баш документине кыаллай жаңгычылыкъла хазырланганларыны юсюнден айта, ол аны 3-чю-8-чи башларыны 22-чи статьясы алышынганларын билдиргенди. Алада сёз политика системаны, инсанланы конституциялы эркинликлерини бла праволарыны юслеринден барады.

Энтта бир жаңгычылыкъ кырал кыулукъла бла байламлыды. Тыш кыралны инсанлыгы не да анда жашаргыа эркинликлери болганла губернаторгыа, министрге, депутатга, судьягыа салынырыкъ туй-

Россейде бек аздан 25 жыл жашаргыа кереклиси тохташдырылады.

Социал соруулары арасында уа кыралда эм аз айлыкъны (МРОТ) РФ-де инсанлагыа жашау этерге жетерик ахчаны эм аз ёлчмеи тенгли бирде тохташдырыргыа, пенсиялагыа, социал телеулеге индексация тамамларгыа белгиленгени бютунда маганалыды.

Дагыда РФ-ни Кырал Советини полномочиялары шарт тохташдырыладыла. Кырал Думаны борчлары да кенгертилгендиле. РФ-ни Правительствосуну Председателин РФ-ни Президенти кыулукъгыа жаланда депутатла кыабыл

Жыйылыуда кеслерини оюмларын **Заурби Нахушев**, **Людмила Федченко**, палатаны келечилери **Владимир Кудяев**, **Жиляби Калмыков**, **Доти Бажев**

Сёлешгенле Конституцияга пенсиялагыа хар жыл сайын индексация этилги кийирилгенине, алай социал телеуленни юслеринден айтылмаганына эс бургандыла. Кырал Думаны депутатына сынамлы адамла сайланыргыа кереклиси белгиленип, кандидатга жыл санына чекле салынуу юсюнден да айтылганды. Бюгонлюкде 25 жылдан сайланыргыа жарай эсе, аны 30 жылгыа тюрлендируу дурус кёрюлгенди.

КОНФЕРЕНЦИЯ

Битеу сёлешуу ингилиз тилде баргъанды

Бу кюнледе Кыбарты-Малквар кырал университетини тыш кыраллы тилде кафедрасы жарашдырып, «21-чи ёмюр: илму дунияны излемлери» деген ат бла конференция ётгенди. Ала уа анда ингилизча сёлешгендиле. Ол бу жол магистратура ёбломледе окугъанлагыа деп энчи кыралганды. Анга жалаанда сагынылгъан кафедраны башха-башха ызларында билим алгъанла угъай, бирси усталыкылагыа юйренгенле да кыатышханларын белгилерчады.

Жашау бюгонлюкде тыш кыраллы тил кыайсы сферада да керек болуп турганын эртте ачыкылаганын эсге алсак, ол, айхай да, ахшы шартды. Алай бла жаш тёлю сайлагъан ишини жашырынлыкъларын терен аныгларгыа онг тапханы бла бирге ингилизча бютунда анда терминлени иги билдирге

онг табарыкыды. Магистрантла кеслерини илму тинтиулерини эсеплерини юслеринден айтхандыла. Ала ушакъны ахшы бардыргъанлары уа преподавательлени, экспертлени да кыуандыргъанды.

Эришиуге кыатышханлагыа бир ненча ышаннга тийишлиликде багыа салыннганды: тыш кыраллы тилин кыайсы даражада билгенлерине, сайлагъан темаларыны илму жаны бла жаңгычылыкыны, тинтиулерини бла байламлы соруулагыа кыалай жууап бергенлерине кёре. Бу жол алагыа эсепле чыгаргъан эксперт а сагынылгъан вузну биология, геоэкология эмда жанлары болгъан системаланы молекуляр-генетика мурдорлары кафедрасыны доценти, биология илмуланы доктору Диана Хашхожева болганды.

Алай бла конференцияда ахшы жетишим-

ле кёргюзтүп, биринчи даражалы диплом эмда багъалы саугъала бла Диана Битохова («Меджмент» ыз, 2-чи жыл) «Ресторан бизнесге башчылыкъ этиу» деген темага презентациясы ючюн белгиленгенди. Экинчи жерни уа магистрантла Атабийланы Мариям бла Анна Бабочева ёлешгендиле. Таулу кыызчыкъ «Кырулуш»

ызда биринчи жылны билим алады. Сагынылгъан эришиуге ол «Система образования пустот в монолитной плите» иши бла кыатышханды. Анна уа «Филология» ызда (1-чи жыл) окуйду. Ол орус жазычу Фёдор Достоевскийни прозасында суратлау амалланы тинтенди.

Ючюнчю оруннга да экеулен чыкыгъандыла.

Тина Танашева («Госаудит» 1-чи жыл) бухгалтерия эсеплени халкыла аралы стандартлагыа кёре кыалай санаргыа тийишлисини юсюнден сёлешгенди. Мадина Бугова уа («Кырулуш», 1-чи жыл) патчах юйюрле ючюрген багъалы ювелир комплектлени юслеринден хапарлагъанды.

Жыйылганданы кафедраны башчысы Рита Кенетова алгышлап, кеслери филология не да лингвистика жаны бла угъай, башха ызлада ишлеп, алай а ингилизча иги билген специалистлени саны жылдан жылгыа ёсе барганын белгилегенди. Ала быллай конференциялагыа сойюп келгенлерин, экспертлик этерге да ыразы болгъанларын айтып, кыонакыларына да ыразылыгын билдиргенди.

Андан сора да, магистрантла быллай тубешиулеге кыатыша, бюгонню алимни билими

не даражада болургыа тийишлисине тюшон-генлери бла бирге сагынылгъан тилде шатык сёлеше, аны болушлугуу бла оюмларынгы кесгин айта билиу бусагъадагы болумлада кыалай онганы бергенин аныглагъанларын чертгенди. Ала бардырган тинтиуленни эсеплери ингилизча басманлангандарыны кыймагыны юсюнден да хапарлагъанды.

Жаш адамла да быллай жумушну кырагъанлары ючюн кафедрагыа ырызлыкъларын билдиргендиле. Мындан арысында да ол, тереге айлангы, жашланы бла кызыланы кеслерини усталыкъларында ахшы профессионал болургыа кёллендирилгени ийнанганларын айтхандыла.

МОКЪАЛАНЫ Зухура. СУРАТДА: Атабийланы Мариямны Рита Кенетова алгышлайды.

Сталинград кызауатда хорламга — 77 жыл

Сталинград ючюн кызауат Уллу Ата журт урушну тарыхында бек кыянлы, күйсүз сермеше саналады. Шахарны эркин этиу операцияны биринчи бөлүмү 1942 жылда 17 июльдан 18 ноябрьге дери барганды. Алай ол толусунлай душмандан жалаңда 1943 жылда 2 февральда тазаланганды.

1995 жылдан бери уа 2 февральда Россияда аскер махтаулыкуну кюню белгиле-

неди. Ол Сталинградны эркинлиги ючюн жанларын-кыянларын аямай урушхан совет аскерчилени кишиликлерине баш урууну, хурметни белгиси болганды. Бу шахарны жаудан эркин этиу кызауатха Кыбарты-Малкыарны жигит уланлары да кыатышхандыла. Аладан кеплери кёргозтген батырлыклары ючюн кырал саугалагга тийишли кёрюлгендиле.

Урушда тамыры бла түрлөнүгө жетдирген бек магыаналы сермеш

«Арта бир атлам да этмезге!»

Гитлерчи аскерлени оючуларына 1942 жылда жай башына СССР-ны юг жанында совет кючлени жокъ этерге, Кавказны бла Закавказьени кыоруулап, нефтьни кыолгга алыргга, эл мюлкю бай болгган Донну бла Кыобанны зорларгга, кыралны бла Кавказны байлаган битеу коммуникацияланы чачдырыргга, алай бла урушну кысыха заманын ичинде хорлам бла бошаргга планла салынгандыла. Алай аланы совет аскерчиле ууатхандыла.

Вермахтны 6-чы армиясына совет кыоруулау ызы чачдырыргга, шахарда гитлерчи нызамны тохташдырыргга борчла салынгандыла. Алай бла Каспий тенгизге, ызы бла уа Кавказгга кысыха жол ачыла эди. Немислиле Донбассны, Воронежни, Ростовну аладыла — ызы бла уа бу тизмеге Сталинградны кышаргга керекди.

Алай «Барбаросса» планнга толургга онг берилмегенди, 6-чы аскерни башчысы генерал Паулос битеу ючюню Шахаргга бургынына да кыарамай. Анга генерал Тимошенко башчылык этген 62-чи совет аскер кыажу турады. Былайда кыанлы кызауат эки айны барганды. Бу кезиуде 227-чи номерли буйрук кыабыл кёрюледи: «Арта бир атлам да этмезге!». Ол а кесини хайырын келтирмей кыоймаганды. Гитлерчиле шахарны алыр ючюн не уллу кюч салгган эселе да, ала алгыннгы жерлеринден 60 километрден узакъ баралмагандыла.

Павловну ююю

1942 жылны 23 августунда Сталинградны кёгю немисли авиациядан асыры толггандан, бирле кюн батхан окуна сунгган эдиле. Топла атып, душман эскадрилья шахарны жартысын жокъ этеди. «Б» кыауум алгга барып, 62-чи совет аскерни фронтдан ююеди.

Гитлерчиле бизни аскерчилени кёрюп болмаггандыла, алай жигитликлерине да баш урггандыла. Паулос эсгерулеринде аны букдурмай жазгганды. Ол хар кюн да кызауатга бир ненча батальон кетгенин, алай аладан бири да арта кыайтмагганын белгилегенди.

Совет халкыны батырлыгыны эм кыатылыгыны юлгюсоне 87-чи дивизияны санаргга боллукду. 33 адам Малые Россоси жерде орналгы, жерлеринден арта бир азчык да тепмегендиле. Аланы ууатыр ючюн гитлерчиле 70 танкны бла сау батальонну ашырггандыла. Болсада алайда 150 жау аскерчи жоюлганды, 27 машина жокъ этилгенди.

Сау калгган немислилени эсгерулерине кёре, совет аскерчиле сермеше кыруу гимнастёркалада чаба эдиле. Ол а аланы бютюнда жанларын алгганды. Атышур хар орам, хар юй ючюн баргганды. Мекамны биринчи кыатын душманла алсала да, экинчи-ючюнчю кыатлада совет аскерчиле кызауатларын андан ары бардырггандыла.

Алай жерледен бири Павловну ююю болгганды. Ол тукумлу жашны башчылыгында разведчикле тёрт кыатлы юйден гитлерчилени кыстап, аны душман кыолгга эталмагган кыалагга бурггандыла.

«Уран» эм «Кыуршоу» операцияла

Уллу Ата журт урушну тарыхында бек уллу «Уран» операцияда вермахтны айырмалы 330 минг аскерчилери бла офицерлери кырушугга тыошгендиле. Бу сермеш 100 минг квадрат мерт жерде баргганы да аны кюйсюзлюгюне, аскер башчыла анга берген магыанга шагыатлык этеди.

Пауль Карель «Выжженная земля» деген китабында Сталин вермахтха андан уллу заран салыргга хазырлангганын белгилеп жазгганды. Немисли тарыхчыны акылына кёре, Ол кыруу бир аскерни кыуршоугга алыу бла чекленрик туююл эди. Совет аскер оюучула душманны юг жанында кыауумун жокъ этип, Кавказда ууучлачуланы кыуршоугга алыргга муратлы болгганды. Алай бла жесирге миллион бла жарым немисли аскерчи бла офицер тыошере боллукъ эди. «Ростовда, Днепрни тёбен жанында кыалмухъ ёзенледен бла Донну тийресинден Сталин немислилени юч кыауумун бла жети аскерин толусунлай чачаргга хазырлангганды. Урушланы тарыхында быллай уллу, деменгли операция бир заманда да болмагганды», — деп жазды Карель.

«Кыуршоу» операция гитлерчи аскерлени ахырда чач-тук этгенди. Совет аскерле душманланы экиге бёлюп, кепле ёлтюрюлгендиле, башхала жесирге алынггандыла. Ол санда совет аскерлени кыолуна генерал Паулос да тыошеди.

Бу хорлам халккыла аралы магыаналы болгганын айтырчады. Андан сора фашизмин ууатыргга онг болгганына ийнанып, кеп европалы кыраллада гитлерчилеге кыажу кюреш кючленеди. Германияда уа юч кюнню бушуу баргганды, Сталинград сермешде хорлам гитлерчилеге кыара кийдиргенди.

Шахар ючюн кеслерин аймагган тауду батырла

Сталинград ючюн кызауатха Кыбарты-Малкыарны 600 жашы бла кызы кыатышхандыла. Оггары Малкыардан Мисирланы Шаухал, Кыашхатаудан Хоханаланы Батгал, Расуланы Мурадин кызауатны кезиунде кёргозтген жигитликлери ючюн «Сталинградны кыоруулагганы ючюн» деген майдалгга, кеп башха саугалагга тийишли кёрюлгендиле.

Бзынггандан Хоханаланы Мухарбек да кыатышханды бу жигит шахарны кыоруулау сермешлеге. Ол 1943 жылда сентябрьде Станиград ючюн баргган бек атышыуладан биринде жаралы да болгганды. 271-чи гвардий мараучу полкуну 88-чи мараучу Кызыл Байраклы дивизиясыны топну заряжжуйиши гвардий аскерчи Хоханхан улу артада Ковель шахар ючюн кызауатда кёргозтген жигитлиги ючюн «За отвагу» деген майдалгга тийишли кёрюлгенди. Аны командири 1944 жылда октябрьде чыгаргган саугалау кыагытда быллай жазылыпды: «Душманны кыоруулау ызын чачкан кезиуде Хоханханов атышынуу кырап, аскер бёлюмю алгга барыуларын жалчытханды. Ол кеси душманны эки подразделениясыны аскерчилерин жокъ этгенди...»

Тёбен Чегемден Гочияланы Кичибатырны жашы Назир Уллу Ата журт урушха кетгенде, анга жалаңда 19 жыл толгган эди. Аны аскерчи жоллары Дондан башланып, Сталинградха дери этледиле, фашистлени уясы Берлинге, андан айлангы Прагагга дери жетгенди. Ол связыны 167 кыруулуш-эксплуатация батальонунда взводну командири эди.

Кызауатда кёргозтген жигитлиги ючюн ол кеп тюрлю кырал саугалагга тийишли болгганды. Сёз ючюн, 1943 жылны 29 июлунда 45 минутну ичинде талай километрге созулган связыны ызын жарашдыргган эди Гочия улу. Связь команда баш командующиши генерал Лялющенко бла байламлы болургга керек эди.

Назир бу кыйын борчну толтуругга чыккынганды, окъ, топ атылган бир да тохтамады. Аскерчиле ол тийреде 7 кюнню сермешгендиле, ол кезиунде ичинде да связь бир да бузулмап, тохтамай ишлеп тургганды. Аны ючюн берилген эди Гочияланы Назирге Ата журт урушну 1-чи даражалы ордени.

Таулу улан совет аскерде эм сыйлыгга саналгган «Жигитлиги ючюн» майдал бла эки кере саугалангганды. Андан сора да, «За боевые заслуги», «За оборону Сталинграда», «За освобождение Киева», «За освобождение Праги», «За победу над Германией», битеу да 15 майдалгга тийишли болгганды. Алай аланы барысында да «За взятие Берлина» деген майдалын багылатта эди Назир.

Сталинградны кыоруулау сермешлеге гвардий тамата лейтенант Хоханханланы Магомед да кыатышханды. Тарыхчыла жазгганларыча, ол Павлов юйню тийресинде душманлагга кыажу сермеш бардыргганды.

Чочуланы Магомед а фронтха урушну ал кюнлеринде кетгенди. Ол Сталинград ючюн кызауатха кыатышханды, Украинаны душмандан эркин этгенди. 1943 жылда командование атлы-механизацияланган кыауумну кыурайды, анга уа эм батыр аскерчилени жыйышдырггандыла. Биригиуге таматалыкыны Совет Союзну эки кере Жигити Исса Плиевге ышанггандыла.

Атлы-механизацияланган кыауумда Магомед Польшаны, Румынияны, Чехословакияны кыоруулагганды, Германиягга дери жетгенди. Урушда кёргозтген батырлыгы ючюн Чочуланы Хананы жашы Магомед Ата журт урушну орденини 2-чи даражасына тийишли болгганды, «Батырлыгы ючюн», «Германияда хорлам ючюн» майдалла бла саугалангганды.

Кыудайланы Шамшудинни юсюнден «Заманны» бетлеринде кеп кере жазылгганды. Ол да Сталинградны батыр кыоруулаучуларынданды. Жигит аскерчини кёкюрегинде «За отвагу» эки майдал, «За оборону Сталинграда», «За победу над Германией в Великой Отечественной войне 1941-1945 гг.» эм кеп башха майдалла кытырталы эдиле.

Кёнделенден Энейланы Хамзатны жашы Мухажир Ата журтубузну фашистледен кыорууларгга кеси ырызлыгы бла кетгенди. Ол Сталинградны эркинлиги ючюн кыанлы кызауатха кыатышханды, анда кёргозтген батырлыгы ючюн «За отвагу» майдал бла саугалангганды. Ахыр сермешти уа Курск ючюн болгганды. Таулу жашны аскерчи кыадары кысыха эди, алай ол бизни мамыр жашаубузну сакылагганды, аны аты ёмюрлюк болгганды.

Мухажир бла Кыудайланы Шамшудин Сталинградны кыоруулау сермеше бирге кыатышхандыла. Эней улу ол кызауатда кёргозтген батырлыгы ючюн «За отвагу» майдал бла саугалангганды.

Аны бу батырлыгыны юсюнден «Память народа» деген сайтта басмаланган документде быллай айтылады: «Энейланы Мухажир 1943 жылда 22 январьда Сталинград областыны Воропоново элини эркинлиги ючюн сермешде, душман кыаты от бардыргганына да кыарамай, топланы мычымай келтирип, батареягга немислилеге кыажу сермешти тохтатмазгга онг бергенди. Алайда душманны контратакасы тохтатылгганды».

Бу кыанлы урушха мараучу Ахшакьяланы Биязукьла, миномёт батареяны башчысы Бёзюланы Ахмат, Черкесланы Сарыбий, Батчаланы Мута, Ностуланы Магомед, Таукенланы Хасанбий, Эсноерланы Кёккёз эмде халкыны кеп башха жигит уланлары кыатышхандыла. Аланы атлары Мамаев курганда мемориалны мермер ташларында жазылыпдыла.

ТИКАЛАНЫ Фатима хазырагганды.

Биз сайпаган усталыкыла

Мен малкыар тилде чыккыган газетибизде ишлегенли быйыл 50 жыл болады. Анча заманны ичинде тюрлю-тюрлю адамланы юслеринден кеп материал басмалагъанма. Алай артда уа сурат да алып башлагъанма. Бусагъатда архивимде ала 200 мингден аламдыла.

Айхай да, суратха тюрюрген адамларымы бир-бирлери дуняларын алышхандыла, башхалары

Зумакулланы Танзиля.

Белгили французлу сурат алыучу Анри Картье-Брессонну бир иши мени не заманда да кез аллымдады. Шинтикде кьарт кьатынчык олтурады. Кезлери, кьайры эсе да узакъга кьарайдыла.

Зумакулланы Борис Жарашууланы Зайнаф бла.

Бу суратха кьарай, ол жангызлыккы белгиси болгъанын сезесе. Улайгъанладан кеплеге сынарга тюршеди аны. Ол кьадарды, жашауду. Бу сыфатны кеген ким болса да, жюреги кьозгъалмай кьаллыккы тюр-

Холаланы Марзият.

Аз-аздан сынам жыйышдыра барама да, кюнлени биринде газетни баш редактору Атталаны Жамал чакырып: «Суратчыбыз жокъду, ол ишни кьолгъа алсанг, ыразы боллукъма», - дейди.

Алай бла, республикада болгъан ишлени, байрамланы, тобешиулени, белгили инсанла-

Кьайры барсам, кьайда болсам да, фотоаппаратым биргемеди

«Кязим окъуула».

Ветеранла.

Жауунчукъ шулгу этеди. Ол а аны эслемейди. Башында уа кьалпагъындан тышында дагъыда бир зат кийип, аякъларын да клеенка бла чулгъап. Баям, ол иги кесек замандан бери

юлду. Кьаллай уллу усталык керекди, чыгъарма ма алай сезимле туудурууча! Ма андады аны магъанасы.

Мен кьырк жыл мындан алгъа кесиме деп алдырып

Улбашланы Азгор.

«Балкария» тепсейди.

Пионерле.

барызда сау-саламат жашайдыла, ючюнчолери уа улайгъандыла. Аны не ючюн айтама, сурат озгъан такъыйкьаланы сау этеди, адамланы, ол негда башха белгили кюнлени эсге тюрюртеди.

олтурады алай. Аны кьатында бош тургъан шинтикле бардыла. Алада кьачан эсе да бирде аны жууукълары, ахлулары олтургъандыла. Ала кетгендиле, жокъдула...

рыбызны, спортчуларыбызны, кьурулушчуларыбызны, врачларыбызны, усталарыбызны, табийгъатны, жаньуарланы да суратха тюрюреме. Республикада мени аягъым басмагъан хаза эл, шахар, район да кьалмагъанды!

Бусагъатда алгынча тюрюлдю, сурат алыуну не кьый-

Перинагал арада.

«Полле кьызы».

ынлыгы барды, дегенле да бардыла. Хау, цифралы техника бу жумушну женгиликке этеди, алай, ийнаныгъыз сиз манга, сыфатны кьавостууну 50 проценти аны алдыргъанны чемерлигине кере болады. Редакцияда ишлеген кьадарымда мен кеп уста бла танышханма, селешгенме. Алары оюмлары да ма алайды.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

Газет - окъуучу

Сансызлыккы — ол тюз тюрюлдю

Багъалы редакция! Мен миллетибизни сиз чыгъаргъан жангыз газетин кеп жылланы суйюп алама. Ол керти да адам суйюп окъурчады. Аны бетлеринде таулу халккыны эрттегили белгили адамларны, тарыхны, динибизни, шендююгу жашауубузу, дагъыда анга кере кеп затланы юслеринден магъаналы затла басмаладыла. Аны ючюн «Заманы» баш редакторуна, анда ишлегенлеге сау болугъуз, ишигизден кьууаныгъыз, сизге Аллах ыразы болсун дейме.

Изданияны тиражын биз, окъуучула, ёсдюрюрге себеплик этмегенибизге уа бек сейир этерчады. Бизни район газетибизни экземплярларыны саны бир минг бла жети жюз болады. «Заманлыккы» уа анга жетмейди. Ол бек сейирди, бек жарсырчады.

Миллетни миллет этген аны тилиди. Да газетибизни, тауча чыккыган журналларыбызны окъумасакъ, сабийлирибиз тауча селеше билмеселе, хал осалга кете баргъаны ол тюрюлмюдю да?!

Дагъыда айтырыгъым: 13 январьда миллетибизни ёсюп келген жырчы кызы Атабийланы Малика «Звезда» каналда бардырылгъан «Новая звезда - 2020» деген проектге кьатышып, анда экинчи жерге чыккыанды. Ол биринчи боллукъду деп сакълай эдик.

Кьарагъанла биледиле, барысындан да жюри аны бек жаратханын. Белгилесича, биринчи жер телевизоргъа кьараучуланы кьол кетюрюлерине кере берилгенди. Алай халккыбыз кьол кетюрюно тири бардыралмады, аны себепли 1-чи жерге 60 балл алгъан жырчы чыккыанды.

Атабийланы Малика уа ары дери да кеп эришуупеде хорламга жетишип тургъанды. Сёз ючюн, «Таврида» форумда, Москвада «Жырла» деген эришуде, дагъыда кеп жерледе. Бу жол да, башда айтханыбызча, бек бийик баллагъа тийишли болгъанды. Алай бла, аны жетишимлери республикабызны атын айдырадыла, миллетибизни даражасын кетюрюрге себеплик этедиле. Аны хар бирибиз да биллирге тийишлибиз.

Биз жырчыларыбызны, спорт эришуупеде алчыларыбызны, илмуда белгили адамларыбызны, дагъыда жашауну кеп тюрлю жерлеринде атларын айтдыргъан жашларыбызны, кьызларыбызны юслеринден эшитсек, окъусагъ, кьалай ёхтемленебиз! Болсада, алагъа таянчакъ болургъа тюрше уа, кьайгырмай, бир жанына туруп кьалмайыккы. Сансызлыккы - ол иги тюрюлдю.

ГУЗЕЛАНЫ Юсюп, Огъары Жемтала.

Чакырыу

Жабраилни сынтылмагъан жүрек жарасы

«Вопреки» деген проектни юсюнден биз алгаракълада билдирген биз. Аны автору къарачайлы къыз Хубийли Марийка, нёгерлери бла бирге биягы малкъар элге айланп, сьёмкала бардырады.

Озгъан ыйыкъда ол Жангы Малкъарда болгъанды. Хаджиланы Жабраил бла да анда танышанды. Акъсакъл бла ушагъын Марийка, узакъга соза турмай, инстаграммда (@ karaschay_balkaria) басмалап, миллетибизден болушлукъ тилегенди: «Бу адам кёрген заруатлыкъланы юсюнден эшитген окъуна къыйынды. Бюгюн а аны бек уллу жүрек жарысуун билдирип, адамла, сизден болушлукъ излейме.

Бу къыйынлыкъ аны биргесине 1944 жылдан бериди. Ол жыл апрельде Жабраил эгечи Сапура бла, алагъа ол кезиуде 5-7 жыл болгъанды, ёксюз къалып, аш-суу излей, Жамбулу орамларында айлана эдиле. Аллай кезиуде биринде алагъа жыл саны 60-дан атлагъан бир тиширну жанлайды. Биргесине уа - дагыда бир гитче жашчыкъ. Сора ол Жабраилни алдап, эгешчигин урлап алып кетгенди. Андан бери аппа аны бир да кёрмегенди, тюбемегенди эм къадарындан аз да хапар билмейди...»

Марийканы бу чакырыуун халкъ эшитип, бир ненча кюнден бери Орта Азияда бла Къазахстанда къалгъан жуукъларына бла танышларына билдиргенди. Социал сетьледе жазгъанларына кёре, жангылыкълар бардыла, алай аны тынгылыракъ тинте турадыла. Къысха заманны ичинде Хаджиланы Сапураны къадарындан хапар эшитирбиз деп ийнанам. Биз да сизни, багъалы окъуучула, толуракъ хапар болгъанлай, шагырей этерикбиз.

ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат.

ПРОФИЛАКТИКА

Тышындан бизге келгенлеге – прививкала

Россей Федерацияны баш кырал санитар врачыны буйругъуна тийишлиликде быйыл биринчи январьдан башлап Къабарты-Малкъарны медицина организацияларында мигрантлагъа кемеде прививка этип тебирегендиле, деп билдиреледи Роспотребнадзору КъМР-де Управлениясыны сайтында. Анга кёре, республикагъа тышындан талай заманга ишлерге келгенле дарман салдырыгъа керек болукъдула. Буйрукъну толтуруу иш бла жалчыханланы борчларына киреди.

Эсге сала айтсакъ, былтыр Россейде кемеде 4478 чакълы саусуз ачыкъланганды. Ол къыйын эмда терк жукъгъан аурууду, анга заманында мадар этил-

месе, адам ёлорге окъуна боллукъду.

Битеудния саулыкъ сакълау организацияда (ВОЗ) белгиленгенча, бурунгу жыл андан 140 мингден артыкъ инсан ауушханды. Адамны организми андан кесин кьорууларча туююлду, ол тюкюрюк чачылса окъуна жугъаргъа боллукъду. Аллайгъа алты метрден азгъа жуукъларыгъа жарамайды.

Былыр Россейде кемеде прививка бир

миллиондан аслам адамгъа этилгенди. Аны бешден бири тыш кыраллыдадыла. Къабарты-Малкъарда да иммунизацияны 1237 мигрант ётгенди.

Статистикагъа кёре, республикагъа жыл сайын тышындан ишлерге юч жоюз адам келеди. Ол себепден ауруу жайылмаз ючюн профилактиканы тири бардырыгъа тийишлиди.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

Акция

Жаяу жюрююню жорукъларына тюшондюре

Прохладна районда жаш инспекторла бла полициячыла сабийлени жолдан ётююню жорукъларына юйретюню кьолгъа алгъандыла эмда талай дерс бардыргъандыла. Автоинспекторла аварияланы сылтауларыны юсюнден айтхандыла, жолда жюрююню жорукъларына бузукълукъ этиу къаллай палахлагъа келтиргенини юсюнден хапарлагъандыла. Жолдан ётююню низамын эсге салгъандыла, транспортну

арт жанындан чыгъаргъа, жолдан ёте туруп телефон бла сёлеширге, наушникле салыргъа, капюшонну къапаргъа жарамагъанын эсгертгендиле.

Акциягъа къатышханла къарангыда жаяу жюрюген адамны кьоруулауу амалларын тинтгендиле, полициячыла бла бирге кече жарыкъ этген затланы сынап кёргендиле. Ахырында аны школчулагъа сауыгъа бергендиле.

Соруу-жууап

Чыпчыкъла учуп нек кетмегендиле?

Къышда жылы жерлеге учуучу къанатлылары бир-бирлери энди «кёчерге» унамай тохтагъандыла. Нек дегенде уллу шахарлада ала жылыу, аш да элпек табадыла.

Кёчючю чыпчыкъла Россейни европалы кесегинде энди кёбюрке заманны мычыйдыла, жылы жерлеге кетерге ашыкъмайдыла. Сёз ючюн, зурнукъла, алгъынча, сентябрьде угай, октябрьде уадыла. Къайтхан да эртерек этедиле,- дейди Къанатлылары сакълау биригюню Москва областда бёлююню таматасы Виктор Зубакин. – Хауа жылыннаны себелли Ара Россейде къышда иги кесек мычгъан чыпчыкъла кёпден-кёп боллукъ болурла. Аллайла шёндю окъуна бардыла.

Къыралыбызны европалы кесегине къанатлылары жангы, алгын бизни жокъламагъан, тюрлюлери да учуп келедиле. Сёз ючюн, Москва областда былтыр Сибирьде тюбечю синеховостка биринчи кере эсленгенди. Кертисин айтханда, сууукъ жерледен чыпчыкъланы бир-бирлери арт заманлада къышны ётдюрюге Москваны тийрелерин сайлагъандыла.

Адамланы тишлери азайгъанмы этгендиле?

-Тишлени саны, бирле суннганча, ашагъан ашына кёре угъай, атабабадан келген къанына кёре болады, - деп ангълатады Россейни стоматология ассоциациясыны вице-президенти академик Валерий Леонтьев. - Адамны 32 тиши болургъа керекди да, ол сан бу эм келир ёмюрге да тюрленирик туююлду.

Болсада бир-бир адамлада тюрлю-тюрлю сылтаула бла тишле чыкъмай къаладыла кириуледен. Стоматолога алагъа 28-30 «иши» тишле бла келгенле да аз болмагъанларын айтадыла. Ол себепден ата-анала сабийлерини тишлери къалай чыгъгъанларына къарайкъарай турургъа керекдиле. Аны чыкъмай къалгъанларыны генетика сылтаулары бар эселе, врачла анга жукъ аталлыкъ туююлду, алай жукъгъан неда эндокринология ауруула ючюн болса уа, аны тюзетир амал барды.

Тиширнула терк эсирип нек къаладыла?

-Керти окъуна, тиширнула кюшлю ичиглени эр кишиле кётюрлмайдыла. Алада алкогольну тунчукъдурган ферментле мытырдыла, 20 процентге акырын ишлейдиле. Аны себелли ала терк эсирип къаладыла, жайыкъгъан да къыйын этедиле,- дейди медицина илмуланы кандидаты, врач-нарколог Владимир Нужный. - Андан сора да, тиширнула жау кёбюрекди, алкоголь а анга женгил синггеди. Сора, жыйыла келип, аз-аз къаннга ётеди да, кефден кёлге дери аяздырмай турады.

Сёз ючюн айтханда, тиширнула аракъы, чагыр ичгенлери бла эр кишилеге тенг болгъандыла. Арт жыллада ичгенлени саны азайган эсе, ол жалаанда эр кишини хайырынданды. Тиширнула алкогольну алгын ёлчемледе ичедиле.

Федерал газетлени материалларына кёре ЮСЮПЛАНЫ Галина хазырлагъанды.

СЛЕДСТВИЕ УПРАВЛЕНИЕ

Бушуулу даулаш

Быйыл 28 январьда Терк районну больницаасыны реанимация бёлююнде 1993 жылда туугъан Плановское элден жаш адам ёлгенди. Ол сол базыкъ бутунда артериягъа окъ тийгенини хатасындан ауушханы ачыкъланганды.

Бу шартла бла байламлы РФ-ни Следствие комитетини КъМР-де следствие управлениасыны къулукъчулары РФ-ни Уголовный кодексини 105-чи статьясыны 1-чи кесеги-

не кёре материалла ачханды.

Тинтиулени кезиуде следовательле бу аманлыкъны этгенине ишеклин тупхандыла. Ол жашны бир эллиси болуп чыкъгъанды. 1957 жылда туугъан эр кишини айтханына кёре, ала бир бирлерин кёрюп болмай, даулашхан этгендиле.

Тинтиуле андан ары бардырыладыла. Мурдарлыкъны битеу сылтаулары тохташдырыладыла, ишекли тутулгъанды.

ПОЛИЦИЯ

Аманлыкъны юсюнде тутулгъанды

КъМР-ни наркополициячылары героинге ушашдырылган синтетика наркотикни сатаргъа умут этген аманлыкъчыны тутхандыла. Ол тыш кыралладан бирини инсаныды, аны биргесине ууну 100 грамми бар эди, андан а 800 доза наркотик хазырларгъа боллукъду.

КъМР-де МВД-ны Наркотиклеге къажуу управлениясыны къулукъчулары, энчи буйрукъла толтурган «Гром» отрядны келечилери бла бирге оператив жумушланы кезиуде Нальчикде синтетика наркотиклени сатхан адамны тутхандыла. Белгиле

этилген шартланы тинтген кезиуде полициячыла университетни тийресиуде наркотикни жашырын жерде букъду тургъан 25-жыллыкъ жаш адамны тутхандыла. Аны биргесине бир акъсыл къаты заты бла артмакъ табылгъанды.

Экспертле ол «метадон» болгъанын тохташдыргъандыла, аны ауурлугу 100 граммды. Наркотикни багъасы 1,5 миллион сомгъа жетерге боллукъду. Тутулгъан жаш Къабарты-Малкъаргъа ууну жашырын жерлеге букъдургъа келгенин, анга быллай буйрукъну интернет тюкенедеден биринден берилгенин айтханды.

Ишеклиге РФ-ни УК-сыны 30-чу статьясыны 3-чю кесегине эмда 228.1-чи статьясыны 4-чю кесегини «г» пунктуна кёре терслеу материалла ачылгъандыла. Кёп санда наркотиклени сатаргъа умут этгени ючюн жаш адамны эркинлиги 20 жылгъа сыйырылыгъа боллукъду.

АБДУЛЛАХЛАНЫ Фатима хазырлагъанды.

Унутулмау

Аскерчи шүөхлүкү бла бир ниетлилик

Аскерде күүлүкү этген эр кишини сыйлы борчларыннан бириди. Ол жаш адамны нызамга юйретеди, аскер усталык да береди. Бек башы уа - Ата журтха сыймеклик сингдиреди.

Суратдагы жашла да ол борчларын толтура аскерге кетген эдиле. Андан бери юч жыйырма жылга жууук болду. Барысы да шофёрла эдиле. Усталыктарына кёре, юч жыл күүлүкү этип, юйлерине кыйтхандыла. Асламысы таулу жашладыла. Биринчи тизгинде солдан оннга: **Къурманланы Рамазан** - Жангы Малкъардан, аны онг жанындагы Тёбен Чегемден **Къумукъланы Хыйса**. Кыйырмадагы уа **Жолаланы Борисди**. Ол да Жангы Малкъардан.

Экинчи тизгинде сол жанындан биринчи Акъ-Суудан **Бабаланы Хакимди**. Аны кыйындагы быланы күүлүкү этерик жерлерине элтирге келген сержант. Аны онг жанындагы да Акъ-Сууданды. Ол **Созайланы Сагыйтды**. Ючюнчю тизгинде сюелип турганланы сол жанындан биринчи кыбартылы жашды-**Хабала**

Дышеков. Аны онг жанындагы уа Хасаниядан **Жангоразланы Чомайды**. Андан сора баргъан чеченли жаш **Руслан Маршиниди**.

Аны онг жанындагы оруслуду, тукъуму **Кажурин**. Алтынчы жаш а **Атайланы Борисди**. Ол да кыйысы элден болганын билалмагъанбыз. Аны онг жанындагы да танылмагъанбыз. Андан сора баргъан а **Гочияланы Ибрагим Тёбен Чегемденди**. Суратны да ол бергенди бизге. Магъадан да жыйырма беш жыл ишлеп, областах тёрт кере депутатха айырылганды. Бюгюнлюкде Биринчи Чегемде жашайды. Кыйырма сюелген а Булунгудан **Сарбашланы Хажиди-Даудуду**.

Жашла 1961 жыл кюзде аскерге чакырылгандыла. Алгъа Грузияда, ызы бла Азербайджанда юч жыл күүлүкү этгенди. Бюгюнлюкде араларында дунияларын алышханла да бардыла. Аллах жаннет ахлулары этсин аланы. Саулары да кёп жылланы аллыбызда барсынла.

ОСМАНЛАНЫ Хыйса.

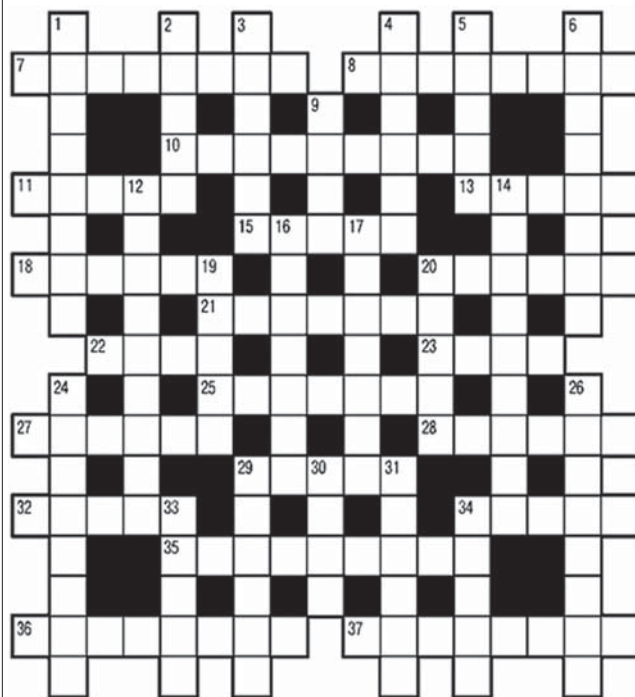
Программа

Хайырлы спорт майдан

РФ-ни «Физкультураны бла спортну айнытууну» кырал программасыны чеклеринде Нальчикни 3-чю номерли орта школунда ГТО-ну мардаларын берирге деп спорт майдан жарашдырылганды, деп билдиредила шахар администрацияны пресс-службасындан. Майдан 400 квадрат метр чаклы бир жерни алады, тышында жараула этерге онг берген тренажёрла бла жалчытылыныпды.

ГТО-ну мардаларын беруиню заманын бла жорукъларын билир ючюн Нальчик шахар округну жер-жерли администрациясыны физкультура, спорт эмда жаш тёлуюню ишлери жаны бла управлениясына келип (аны адреси: **Нальчик шахар, Кыбарты орам, 17**) неда бу телефон номерге сёлешип билирге боллукъду: **42-55-55**.

СЁЗБЕР

ЭНИНЕ: 7. Тау эл. 8. Жюгюн кеси тюшюрген машина. 10. Санат. 11. Къара агъач. 13. Би-ченлик. 15. Кышны шарты. 18. Кюн ортода ашагъан азык. 20. Адыр. 21. Хапарчы. 22. Поэт Кашежева. 23. Арабда жюрюген ахча. 25. Жырчы таулу кыз Ул-башланы 27. Биттирланы полковник кызылары. 28. Къолан. 29. Кино кёрпюзтген кыбыргъа. 32. Эртте аскерчини саууту. 34. Жылы келген. 35. Тобагъа кыйтыу. 36. Жау сюртолмеген эшикни тауушу. 37. Жабую.

ЁРЕСИНЕ: 1. Къанатлы. 2. Тышыннан келип, юйлю болган. 3. Къоншу миллет. 4. Баймакъ ат-

лагъан. 5. Алаша шкаф. 6. Малкъарда аллай аты бла тепсеу барды. 9. Кыйыныкда ариу сёз аны береди. 12. Суу туюбне батылгъан таурухлу кырал. 14. Жюрек тынчылык. 16. Отну мыдыхы. 17. Къоншу кырал. 19. 8 март байрамны кырагъан Цеткинни аты. 20. Къагъытда адамны, затны сыфаты. 24. Бек эриши кёрюннген адам. 26. Зумакъулланы Танзиляны аллай аты бла китабы барды. 29. Самолётну элтген кыауум. 30. Артист кырагъан сыфат. 31. Багъалы басма кымач. 33. Кырургъан нартох сабач. 34. Дарман излетген шарт.

ГАЗЕТНИ 8-чи НОМЕРИНДЕ
БАСМАЛАНГАН СЁЗБЕРНИ ЖУАУПЛАРЫ:

ЭНИНЕ: 7. Къашхатау. 8. Жукъучула. 10. Драматург. 11. Арина. 13. Усхур. 15. Адакыа. 18. Къыргыч. 20. Къаймакъ. 21. Азманчы. 22. Айыл. 23. Луар. 25. Муратлы. 27. Калыма. 28. Къалкъан. 29. Жылыу. 32. Кырау. 34. Акъмакъ. 35. Базынуучу. 36. Кырахтан. 37. Жаланлык.

ЁРЕСИНЕ: 1. Сабырлык. 2. Марда. 3. Балата. 4. Мужура. 5. Пулгу. 6. Алтаулан. 9. Жаза. 12. Ногайлыла. 14. Сайлаулык. 16. Дамырлы. 17. Къанатлы. 19. Чалма. 20. Кылык. 24. Кырышылык. 26. Халаллык. 29. Жазгъан. 30. Лена. 31. Улугъан. 33. Убых. 34. Аума.

Учредитель: Кыбарты-Малкъар Республиканы Парламенти бла Правительствоосу

Баш редактор
АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДКОЛЕГИЯ:

ТЕКУЛАНЫ Хауа (баш редакторну орунбасары),
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редакторну орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис (жууаплы секретарь),
ТРАМЛАНЫ Зухура,
МУСУКАЛАНЫ Сакинат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:

Редакторну приёмный - 42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 42-66-85. Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркинликлерин кыруулау жаны бла Кыбарты-Малкъар регион инспекцияда 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.

Регистрация номер — ПИ № ТУ07-00118. Индекс - 51532

Газетни басмагъа "КЪМР-Медиа" ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет "Тетраграф" ООО-ну типографиясында басмаланганды. Нальчик шахар, Ленин аты проспек, 33

Номерге графике кёре 19.00 сагъатда кьол салынады. 20.00 сагъатда кьол салынганды.

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАЛА:

Мокъаланы Зухура - дежурный редактор; Кетгенчиланы Зульфия, Кучукъланы Сафият - жууаплы секретарьны орунбасары; Баллиланы Феруза - (1,2,4, 12-чи бетле), Бийчеккуланы Жаннет - (3,9-чу бетле), Зезаланы Лида - (10, 11-чи бетле) - корректорла.

Тиражы 1428 экз. Заказ № 77
Багъасы 15 сомду.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ
ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленин аты проспек, 5
электрон почтасы:
elbor_50@mail.ru